

Verslag dialoogavond 26 september

Inleiding

Inleiding door Marc Verheirstraeten:

- Overzicht gelopen traject
- Synthese van de 4 dialoogavonden
- Uitdagingen om verder te groeien als partnerstad
- Reactie van de burgemeester
- Vraag en antwoord

Overzicht gelopen traject

Toelichting door Tom Van Nieuwenhove

Na onderzoek van Michel Bauwens was er nood aan een traject, ingegeven door:

- Stedelijke uitdagingen zijn groot en complex, samenwerking is noodzakelijk
- Bewoners nemen initiatieven in alle beleidsdomeinen (van onderuit of soms uitgedaagd door de stad).
- Duidelijk dat de rol van de stad aan het veranderen is: meer faciliteren, meer samenwerking... Tegelijkertijd heeft de stad ook nog andere rollen te spelen: onder meer verdediger van sociale grondrechten. Wel duidelijk: het is een derde spoor - als aanvulling op overheid/markt... het is zeker niet in de plaats gaan staan van de markt of de overheid. Het is een én én verhaal.

In het voorjaar hebben we een gezamenlijk traject afgelegd:

- Gestart in Nest op 2 maart 2018: kennis maken, verwachtingen uitspreken, hoe werken we verder door op de bevindingen van Michel Bauwens? Daar is de beslissing gevallen om elkaar verder te treffen. Niet alles was uitgesproken. Ter voorbereiding van de volgende avonden hebben we een kerngroep samengesteld van commoners en mensen van de administratie: wie wou, kon hier toetreden. Deze kerngroep heeft het verdere traject verder voorbereid.
- Op 22 april treffen we elkaar in Koer: initiatieven stellen zich kort voor in 3 minuten en op basis daarvan lijsten we een aantal uitdagingen op. Michel Bauwens is er ook bij: geeft aan dat het belangrijk is om dit soort avonden samen te organiseren.
- Op 1 juni hebben we een commonsfietstocht: we bezoeken Dok, CLT, coöperatieve buurtwinkel, buurttuin Muide, hackersspace en Gent Glas. Er sluiten ook meer collega's van de Stad Gent aan.
- Op 22 juni kwamen we de laatste keer bij elkaar bij de Buren van de Abdij. We zijn aan de slag gegaan in 4 groepen: nood aan ruimte, flexibiliteit in regels, middelen, communicatie & samenwerking.

[Hier vind je de verslagen van de dialoogavonden.](#)

Waar staan we?

- Goed dat we dit traject samen hebben gelopen: er is veel geleerd tijdens dit traject
- We staan waar we staan. We hebben nog geen visie of actieplan. Wel een resem verwachtingen gebundeld in een aantal concrete uitdagingen, waarmee we verder aan de slag kunnen. Dit komt verder in het verslag aanbod.

Synthese van de vier dialoogavonden

Toelichting door John Vandaele

Bij de vier ontmoetingen waren een kleine honderd mensen betrokken: ambtenaren van uiteenlopende diensten, maar overwegend “commoners”. Geheel eigen het aan een ‘doe-democratie’, verkreeg wie zich engageerde ook in dit overlegproces zeggenschap en impact. Deze synthese is dan ook uitsluitend gebaseerd op de inbreng van de deelnemers tijdens de bijeenkomsten.

3.1. Helderheid

Een terugkerende bevinding was dat van een partnerstad van de commons verwacht wordt dat deze ruimte geeft aan die collectieve initiatieven: zowel fysieke ruimte, regelgevende ruimte als ruimte wat middelen betreft. Daar gaan we verder in deze nota dieper op in.

Tijdens de dialoogmomenten groeide ook langzaam de gemeenschappelijke wens naar meer helderheid omtrent deze dialoog en dus ook over het begrip ‘commons’ dat voor de meeste Gentenaren nog niet veel beelden oproept.

Wat betekent het als de Stad een partnerstad van commons wil zijn? Van wie of wat is de stad dan eigenlijk een partner? In de eerste plaats betekent het dat de stad stimulerend wil optreden tegenover groepen van mensen die samen een materieel of immaterieel goed (dat vaak eigendom is van de overheid), wil gebruiken en/of beheren. Die groep bepaalt daarbij zelf regels met betrekking tot het specifieke gebruik.

Een ‘common’ bevat dus drie elementen:

1. een groep mensen,
2. een goed waar deze groep op zijn minst gebruiksrechten op heeft,
3. eigen beheersregels.

Achter deze eerder formele toon schuilt bij de commons vaak een creatieve broeihaard in de stad. Met de commons brengen burgers van vandaag hun wijsheid en creativiteit tot uiting. In dat opzicht valt onder de noemer ‘commons’ een breed scala aan initiatieven, gaande van de diverse tijdelijke invullingen naar meer permanente invullingen zoals het Driemasterpark in Wondelgem of Buren van de Abdij in de wijk Macharius-Heirnis.

Michel Bauwens merkte bij de commonsgerichte initiatieven die hij in kaart bracht, een opmerkelijk wit verhaal, met maar weinig sporen van de grote etnisch-culturele diversiteit die Gent kenmerkt. De reden is wellicht dat we niet goed genoeg kijken. Zo kunnen we ons de vraag stellen of moskeeën die burgers zelf financieren en beheren niet evengoed bestempeld kunnen worden als een common. De drie elementen – een groep mensen, een goed met gebruiksrechten en eigen regels – lijken alvast aanwezig. Het is een onderwerp dat om nader onderzoek vraagt.

3.2. Ruimte, fysieke ruimte in een succesvolle stad

Gent is een populaire stad die haar bevolkingsaantal gedurende de voorbije jaren zag toenemen. , met als gevolg schaarsere – en dus duurder – gemeenschappelijke ruimte voor de burgers. Het mag daarom niet verbazen dat bij de vraag naar bestaande obstakels, de commoners telkens wezen op de nood aan fysieke ruimte . vaak ook op een meer permanente basis dan bij een tijdelijke invulling het geval is.

Tijdsduur

Veel ruimte verdwijnt door de projecten van grote ontwikkelaars. In sommige gevallen gaat het om ruimtes die tijdelijk werden gebruikt als commons. Hoe waardevol tijdelijke invullingen ook zijn, blijkt dat ook permanent ruimtegebruik van wezenlijk belang is in een stad. ‘Gedeelde ruimtes die slechts tijdelijk gebruikt kunnen worden, vergen veel energie van de commoners om die te ontwikkelen. die te moeten verlaten en op jacht te moeten gaan naar telkens een nieuwe plek in de stad.

Regelgevend kader

Commons verdienen een kwaliteitsvol regelgevend kader. Dat zou het voor de stad en private actoren makkelijker maken om ruimtes ter beschikking te stellen als zogenaamde ‘witruimtes’ of ‘flexruimtes’ die door groepen kunnen worden ingevuld. Het gebrek aan een dergelijk kader maakt het bijvoorbeeld voor sociale ondernemers moeilijker om naast sociale appartementen ook een ruimte voor commoners te beschikking te stellen. De ondernemer die daartoe beslist, waagt zich immers, als gevolg van een juridisch vacuüm op glad ijs waardoor de ontkiemende commons- maar zelden de ruimte krijgt die het verdient.. Dat is voor de initiatiefnemende burgers, bovenop de al bestaande onzekerheden omtrent beheer en financiën, niet bepaald stimulerend te noemen. Het voorzien van een degelijk regelgevend kader zou ook initiatiefnemers achter cohousingprojecten kunnen aanmoedigen om ruimtes voor commons ter beschikking te stellen.

Ruimtes delen

Op het eerste zicht blijkt er dus een tekort aan ruimte in de stad. Toch vragen we ons af of dit wel helemaal klopt. We willen graag onderzoeken of we de aanwezige ruimtes in onze stad, niet veel beter kunnen delen. Een mooi voorbeeld zijn de plaatsen die op sommige momenten niet benut worden, zoals parkeerruimtes, kantoren of scholen. Ook de verdiepingen boven winkelruimtes blijven in Gent, in tegenstelling tot steden waar de gebouwen gemiddeld veel hoger zijn, vaak on(der)benut. Daar kunnen oplossingen voor gevonden worden, zoals het voorzien van technologie en een regelgevend kader om aanbieders en aanvragers van ruimtes vlotter bij elkaar te brengen.

De ruimtes van de Stad

De communicatie en administratie van de Stad over de beschikbaarheid en huurprijs van haar eigen ruimtes hoort duidelijk en eenvoudig te zijn. Misschien moeten we naar een systeem waar bij de prijsbepaling de sociale impact of het maatschappelijk nut van een project mee in rekening wordt gebracht.

3.3. Ruimte in de regelgeving ofte regelgevende flexibiliteit

Nogal wat ambtenaren en sommige stadsdiensten stimuleren burgerinitiatieven, waaronder commons. Ze staan de actieve burgers met raad en daad bij, stellen vergaderruimtes ter beschikking, faciliteren de buurtcommunicatie en bieden door middel van eenvoudige subsidiekanalen (zoals Wijk-aan-Zet) vlotte ondersteuning aan.

Dat belet niet dat nieuwe initiatieven, en zeker commons, soms op regels en reglementen stoten die hun bloei en groei afremmen, wegens te weinig maatgericht.

Stedelijke stimulator

Het aanstellen van een stedelijke stimulator voor commons-initiatieven zou al een wereld van verschil maken. Deze gangmaker zou kunnen werken aan een 'stimulerende omgeving' – een omgeving die dingen mogelijk maakt voor commons, zowel fysiek, mentaal als sociaal.

Een specifiek statuut zou deze stedelijke stimulator moeten toelaten om relatief onafhankelijk van de administratie te staan – echt tussen de stad en de burgers in - en om gemakkelijk suggesties, opmerkingen of kritiek te formuleren. Een beetje naar het voorbeeld van de positie van een ombudsman/vrouw. De betrokkene zou als een vrijbouter, met een kritische houding moeten kunnen staan tegenover de Stad en de vrijheid moeten hebben om andere benaderingen te faciliteren. Dat alles met de uitdrukkelijke bedoeling om de administratieve rompslomp en mogelijke belemmeringen weg te werken of te verlichten.

De vraag is of het volstaat om een stedelijke stimulator aan te stellen. Misschien kunnen medewerkers van bijvoorbeeld de dienst Beleidsparticipatie of de dienst Cultuur die vandaag al een rol opnemen met betrekking tot de commons, ook mee ingeschakeld worden om commons-initiatieven mee vlot te trekken en dat vanuit een positie die een zekere mate van vrijheid en neutraliteit waarborgt.

Experimentele ruimtes

Een stad heeft voldoende ruimte nodig voor experiment. Dat kan door in delen van de stad effectief dingen uit te proberen en door regels te versoepelen. Zulke experimenten leveren soms mooie resultaten op. Het vergt in de meeste gevallen een staaltje aan juridische creativiteit en politiek doorzettingsvermogen, zoals het stadsbestuur demonstreerde naar aanleiding van de Gentse leefstraten.

Leerproces

Wil Gent zich effectief opwerpen als partnerstad van commons, dan zal daar, zowel bij de stadsadministratie als bij de commoners, een volwaardig leerproces aan gekoppeld moeten worden.

Vandaag tonen zoveel burgers zich geëngageerd en bereid zich in te zetten voor allerlei maatschappelijke waarden, dat een stadsbestuur ze best omarmt en ondersteunt. Commons vormen immers vaak ook een voorbode van maatschappelijke waardevolle veranderingen. Dit vergt openheid aan beide kanten: bij burgers en bestuur. Die openheid is overigens al onmiskenbaar aanwezig bij een deel van de Gentse administratie. En ook tussen commoners en ambtenaren zijn er nu al onuitwisbare sporen gevormd voor een boeiende gemeenschappelijke tocht. Wederzijds vertrouwen en openheid zijn hierbij de sleutelbegrippen en de noodzakelijke voorwaarden tot succes. Beide spelers moeten hierbij elkaar naar waarde schatten.

3.4. Ruimte inzake middelen

Geen commons zonder beschikbare middelen. Die kunnen komen van bestaande subsidiekanalen, mits een noodzakelijke vertaalslag om nieuwe concepten een plaats te geven binnen bepaalde beleidskaders.

Als we het bij commons over middelen hebben, gaat het niet louter om geld. De Stad beschikt over een immens arsenaal aan materiaal, kennis en infrastructuur dat de werking van de commons kan faciliteren. Als de middelen voorhanden zijn, kunnen Stad en burgers samen wonderen verrichten. Hiervoor moeten we verder op zoek gaan naar de juiste vorm van publiek-civiele overeenkomsten.

Uitdagingen om verder te groeien als partnerstad

Emma Tytgadt overloopt de belangrijkste uitdagingen die de kerngroep commons uit de het traject gehaald heeft.

De Stad Gent werkt al samen met ontluikende commons-initiatieven, en wil die samenwerking intensifiëren in de toekomst. Als Stad Gent is het onze missie om de vele nieuwe vormen van solidariteit en betrokkenheid in onze stad en de grote dynamiek aan burgerinitiatieven van onderuit te stimuleren, te faciliteren en om partnerschappen op te zetten. Deze nieuwe vormen van samenwerking moeten worden afgewogen tegenover het huidige ondersteuningsbeleid dat bestaat naar middenveldorganisaties, verenigingen en gesubsidieerde initiatieven die de stad rijk is. De ene ondersteuningsvorm mag de andere gewoonweg niet vervangen. Als Stad moeten we blijven streven naar een gelijke behandeling in ondersteuning van allerhande lokale initiatieven, die met zijn allen meerwaarde voor de stad en haar burgers genereren.

Tegelijkertijd dagen de nieuwe vormen van samenwerking ons als stadsorganisatie uit om te evolueren naar een open en flexibele organisatie, die maximaal verbonden is met de leefwereld van de burgers en blijvend kan inspelen op de snel veranderende noden en behoeften in de samenleving.

Flexibiliteit helpt bij het faciliteren van nieuwe initiatieven. We doen dit al, maar we moeten die flexibele bestuursvorm durven verder uitdragen in het hele stadsbestuur en haar organisaties. Enkel op die manier wordt de aanwezige capaciteit van de stad en al haar initiatieven verder verzekerd.

De rol van een facilitator (makelaar) is inspirerend om verder doorheen de stedelijke organisatie uit te rollen. Dat veronderstelt dat het stadsbestuur zich oplossingsgericht en creatief opstelt als verbinder en netwerker, aanwezig op het veld, met een blijvende vinger aan de pols, en als een partner die van buiten naar binnen denkt.

In de rol van facilitator moeten we erover waken dat niemand uit de boot valt. De inventaris van commonsgerichte initiatieven van Michel Bauwens bevat voornamelijk de hoger opgeleide blanke middenklassers, we moeten ons bewust zijn dat het geheel aan commoners veel meer divers is in onze stad en we moeten actief zoeken naar connectie en toegankelijkheid voor deze initiatieven die we nog niet bereiken. Niet elk initiatief moet of kan zich tot iederéén richten, als Stad daarentegen moeten we het globale evenwicht wel kunnen waarborgen.

Er zijn 3 open uitdagingen waar we verder mee aan de slag willen gaan.

1. Hoe kunnen we een platform creëren om uitwisseling tussen alle actoren mogelijk te maken?

Commoners zijn vragende partij voor een platform of een forum dat hun werking kan versterken, de initiatieven meer zichtbaarheid en ruchtbaarheid kan geven en de dynamiek rond commons-initiatieven in onze stad kan tonen en erkennen.

Het is cruciaal dat een platform zich niet louter intern oriënteert, maar zich integendeel kan verbinden met de leefwereld van de burgers. Het wordt daarom best gemengd samengesteld. Dat betekent dat er zowel ambtenaren als 'commoners' inzitten. Dit platform brengt de diverse ambtenaren samen die op hun domein met commons-initiatieven te maken hebben en zorgt ervoor dat ze samen werken en denken in hun omgang met de burgerinitiatieven. Het platform zorgt ervoor kennisuitwisseling, inspiratie, en coaching.

Commons-initiatieven vergaren een belangrijke groep aan geëngageerde en eigenzinnige groepen van burgers en organisaties. Daarom willen we een platform ondersteunen waar deze groep mekaar kan inspireren, versterken en verbinden, professionaliseren; en in het idee van een partnerstad, er samen op zoek kan worden gegaan naar alternatieve financiering, business modellen, ondersteuning, begeleiding en opleiding.

2. Hoe kunnen we voor 'ruimte' (in meerdere betekenissen) zorgen voor commons-initiatieven?

Gent wordt gekenmerkt door een grote dynamiek aan creatievelingen, verenigingen, initiatieven die mee stad willen maken. Hiervoor is ruimte nodig. De druk op de bestaande ruimte in Gent is zeer groot en dat tekort dreigt de aanwezige dynamiek af te remmen. De eigen ruimte is schaars.

We kunnen de faciliterende rol (makelaarsrol) inzetten om ruimte te zoeken, en naar creatieve oplossingen te zoeken.

Gedeeld ruimtegebruik zou een uitgangspunt moeten zijn (zeker ook voor commons).

Het betekent ook ruimte geven voor experiment. Zo kan tijdelijke invulling een belangrijke motor zijn voor vernieuwing en enthousiasme en zorgt het ervoor dat initiatieven zich ook verspreiden over de stad.

Ruimte geven, betekent ook zoeken naar creatieve ruimte in de regelgeving. Een ondersteunende regelgeving ipv een belemmerende is erop gefocust om burgers te empoweren, om veiligheid te verzekeren en efficiëntie te faciliteren, en is op maat van elk initiatief.

3. Hoe kunnen we commons-initiatieven die impact generen, financieren, los van de verkokerde subsidiemogelijkheden?

Commons-initiatieven confronteren de stedelijke administratie met haar nog steeds verkokerde organisatie. Om te komen tot flexibele oplossingen moeten we de huidige

reglementen en verkokerde subsidiestromen in vraag durven stellen, en op zoek gaan naar alternatieve vormen van financiële ondersteuning en dit ook gaan vatten in degelijke publiek-civiele partnerschappen.

In Antwerpen voorziet men in een basisvorming in sociaal ondernemerschap, dankzij een samenwerking van o.a. de partners De Punt en de Sociale InnovatieFabriek. Nieuwe burgerinitiatieven/sociaal ondernemers kunnen dankzij dit traject een (reëel of fictief) sociaal ondernemingsidee afdroeven en eindigen met een uitgewerkt en afgetoetst concept. Ze worden geïnspireerd, gecoacht en geadviseerd door experts in workshops, praktijkgetuigenissen, klankbordmomenten en een panel van sociale ondernemers en ondersteuners; en krijgen een netwerk aangeboden om van start te kunnen gaan.

Reactie Burgemeester

Een belangrijke stap om van Gent een Partnerstad van de Commons te maken, is het oprichten van een **Staten-Generaal**, zoals Michel Bauwens het voorstelde in zijn Commons Transitie Plan.

Bauwens stelde om naar analogie van “Gent-en-garde” een Staten-Generaal op te richten van de commoners op te richten waarbij per stedelijke uitdaging/prioriteit verschillende stakeholders (burgers, ondernemers, ambtenaren, politici, kennisinstellingen, activisten, studenten, ...) worden uitgenodigd en samenkomen om gezamenlijk creatieve ideeën, acties, experimenten en projecten te ontwikkelen die in co-creatie oplossingen kunnen genereren voor onze stedelijke uitdagingen.

Het zou goed zijn om hiervoor ook een overkoepelend fonds te kunnen voorzien (een soort van innovatiefonds) om nieuwe experimenten en projecten te stimuleren.

Deze Staten-Generaal wordt aan het werk gezet om een gezamenlijke visie te ontwikkelen en een actieplan op te maken, waarin beschreven wordt welke stappen op korte en op lange termijn kunnen gezet worden richting de vorming van een Partnerstad van de Commons . Dit actieplan kan in de vorm van een **afsprakennota gevalideerd** worden door het huidige College.

Vraag en antwoord

Over helderheid en terminologie

We moeten de juiste woorden vinden om deze nieuwe initiatieven te benoemen. De algemene definitie van de commons is zeker ok, maar je moet wel strenger zijn in de toepassing van de definitie. Aanvullingen op de definitie zijn : het principe van de wederkerigheid is belangrijk om mee te nemen, het feit dat commons vaak een kweekvijver zijn van generatieve bedrijfsmodellen en dat dergelijke initiatieven voor sociale en economische veerkracht zorgen in een stad.

Een deel van de verwarring zit in het feit dat commons kunnen gebruik maken van verschillende juridische statuten. Het gaat niet enkel over het goed, ook het governance aspect is zeer belangrijk. Voor dit laatste is er een duidelijke nood aan een juridische cel.

Er is ook een kans om te verschuiven van het WAT naar het HOE. De P2P foundation heeft 8 patronen gedefinieerd die interessant zijn voor de praktijk. Meer informatie hierover via <http://timelab.org/project/commons-van-barcelona-tot-gent>

Vraag is of er niet naar een bredere omschrijving moet gezocht worden – zoals burgercollectieven of burgerbetrokkenheid? De initiatieven die niet aan de definitie voldoen zijn immers ook zeer waardevolle initiatieven en kunnen allemaal naast elkaar bestaan. Hier duidelijk ook een pleidooi om iets breder te gaan in de omschrijving.

Anticiperende overheid

Vandaag is iedereen met het eigen initiatief bezig. Een belangrijke vraag voor de overheid die partner wil zijn: hoe consolideer je dergelijke initiatieven? Hoe maak je ze duurzaam? Hoe kunnen we anticiperen op de problemen die op ons afkomen? Hier ligt ook een belangrijke uitdaging.

Diversiteit

Terechte en interessante vraag: wat is een common in een andere cultuur? Kunnen we in alle gemeenschappen van Gent kijken wat er hier rond gebeurt?

Platform

Het idee om samen een platform uit te bouwen wordt gesmaakt. Vanuit de idee samen maken we de stad moeten we dergelijk platform samen uitwerken. En eigenlijk zijn we daar vandaag al mee bezig. Dit mag organisch groeien. In het platform zullen we ons veel meer richten op de hoe-vragen. Er zal een trekker nodig zijn om dit platform uit te werken. Heel veel initiatieven zijn bezig met hun eigen project en zitten in een survival modus. Vanuit die invalshoek zijn de ondersteuningskansen via een platform welkom. Dergelijk platform kan daarnaast ook fungeren als kanaal om met het stadsbestuur in dialoog te gaan, zoals de gesuggereerde staten generaal van Bauwens.

Goede beheersvormen voor ruimtegebruik

Rond ruimte zijn er veel vragen. Het is de uitdaging om samen te zoeken naar de juiste oplossing hiervoor. De overheid heeft een aantal algemene taken van algemeen belang uit te voeren en moet daarnaast ook alles faciliteren wat meewerkt hieraan. De dialoog hierover moet versterkt worden. De bestaande kaders moeten hiervoor kunnen aangepast worden en er moet gezocht worden naar goede beheersvormen waarbij de burgerinitiatieven ook in staat zijn om dit beheer op te nemen. Er is dus zeker ook vraag naar een gedeelde verantwoordelijkheid of naar ondernemerschap.

Impact?

Er zijn bedenkingen over het woord impact omdat dit onmogelijk te meten zou zijn. Probeer hier veel meer processen op te volgen en te begeleiden in plaats van de impact te gaan meten. Wat is de betekenis van dergelijke initiatieven voor onze samenleving? Wat leren we hier uit?

Nuancering is hier op zijn plaats. Hier is impact gebruikt vanuit de idee dat we als overheid met overheidsgeld het verschil willen maken. De overheid ondersteunt initiatieven die meewerken aan de ambities van de stad. Het mag dan ook duidelijk zijn dat sommige initiatieven niet ondersteund

worden. Dit laatste typeert sommige commons ook wel, ze staan op hun onafhankelijkheid en staan deels op zich zelf via andere financieringsvormen.

Uitleiding

Het verslag wordt doorgestuurd naar alle aanwezigen van het voorbije traject.

De Stad heeft zich geëngageerd in de deelname aan het Europese Civic Estate project dat kennis zal delen met andere Europese steden rond het ondersteunende beleid naar Commons toe, en het zoeken naar het opzetten van publiek civiele partnerschappen. Hiervoor wordt de komende maanden lokaal een lerend netwerk samengesteld, dat zal bestaan uit commoners en uit diensten, dat voor 2 jaar een leerproces zal uitzetten rond een ondersteuningsbeleid, regelgeving, verduurzaming initiatieven, ...